בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 2010-06-11 עמירה ואח' נ' הראל חב' לביטוח בע"מ ואח'

לפני כב' השופט עופר גרוסקופף

התובעים	**1. יצחק מוסאי (נמחק)** **2. ראלב עמירה** **3. יורם אזולאי** **4. רוני דרעי** **5. יצחק בן אמו** **6. ציון אבוטבול** **7. עותמאן עדנאן** **7. דני דוד (באמצעות אפוטרופוס)** **8. שמחה סלמון** על ידי בא הכוח המייצג עו"ד ד"ר שחר ולר

נגד

הנתבעות	**2. הראל חב' לביטוח בע"מ** **3. כלל חברה לביטוח בע"מ** **4. מגדל חב' לביטוח בע"מ** **5. איילון חברה לביטוח בע"מ** **6. הפניקס חברה לביטוח בע"מ** **7. אריה חברה לביטוח בע"מ** **8. הכשרת היישוב חברה לביטוח בע"מ** **9. מנורה חברה לביטוח בע"מ** הנתבעות 8,7,3,2 ו-9 על ידי באי כוחן עו"ד גד טיכו ועו"ד ישי שידלובסקי-אור הנתבעות 4 ו-6 על ידי בא כוחן עו"ד דרור קדם ועו"ד רונן אפט הנתבעת 5 על ידי באת כוחה עו"ד תמי גרינברג

פסק דין

אישור הסדר פשרה בתובענה ייצוגית

לפניי בקשה לאישור הסדר פשרה בתובענה הייצוגית שבכותרת בין התובעים לבין חברות הביטוח הנתבעות. עניינה של התובענה, בתמצית, בטענה כי הנתבעות נוהגות לשלם תגמולי ביטוח בערכים נומינאליים (ללא ריבית והפרשי הצמדה) במקרים שבהם התשלום עוכב מחמת עיקול או מניעה אחרת (כגון צו כינוס) שנוצרה על ידי נושי המבוטח. לטענת התובעים, נוהגן זה של הנתבעות מעשיר אותן שלא כדין, ומנוגד להלכה הפסוקה. מהטעמים שיפורטו להלן סברתי כי יש מקום לאשר את הבקשה, ולתת להסדר הפשרה תוקף של פסק דין.

א. רקע – טענות הצדדים והשתלשלות ההליכים

1. ביום 1.6.2011 הגישו התובעים, באמצעות באי כוחם, תביעה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "**בקשת האישור**") נגד תשע חברות ביטוח: המגן חברה לביטוח בע"מ (אשר מאז חוסלה ועל כן אינה עוד בגדר נתבעת); הראל חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 2, להלן: "**הראל**"), כלל חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 3, להלן: "**כלל**"); מגדל חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 4, להלן: "**מגדל**"); איילון חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 5, להלן: "**איילון**"); הפניקס חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 6, להלן: "**הפניקס**"); אריה חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 7, להלן: "**אריה**"); הכשרת היישוב חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 8, להלן: "**הכשרת היישוב**"); מנורה חברה לביטוח בע"מ (הנתבעת 9, להלן: "**מנורה**"). כלל הנתבעות (למעט הנתבעת 1) יכונו להלן ביחד: "**הנתבעות**".

2. בקשת האישור הוגשה לפי פרט 2 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו – 2006, שעניינו: "**תביעה נגד מבטח, סוכן ביטוח או חברה מנהלת, בקשר לעניין, לרבות חוזה ביטוח או תקנון קופת גמל, שבינם לבין לקוח, לרבות מבוטח או עמית, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו**".

3. עניינה של התובענה, בתמצית, בטענה כי הנתבעות נוהגות לשלם תגמולי ביטוח בערכים נומינאליים (ללא ריבית והצמדה) במקרים שבהם התשלום עוכב מחמת עיקול שהוטל על ידי נושי המבוטח או מחמת מניעה אחרת שנוצרה מסיבה אחרת התלויה במבוטח, כגון הוצאת צו כינוס נגדו. לטענת התובעים, נוהגן זה של הנתבעות מעשיר אותן שלא כדין, ומנוגד להלכה הפסוקה – כפי שנקבעה בע"א 6574/99 **מדינת ישראל, משרד השיכון נ' עו"ד בנימין קרייתי, מפרק חברת ביתרומעץ** (פסק דין מיום 16.2.2004. להלן: "**הלכת ביתרומעץ**").

4. ביום 1.1.2012 הוגשו תגובות הנתבעות, שטענו כי דין בקשת האישור דחייה ממספר רב של טעמים. מאחר שהחלטת האישור (ראה להלן) מתייחסת בהרחבה לטענות הצדדים, יצוינו אלה כאן בתמצית: (1) הנתבעות אינן מתעשרות עקב עיכוב תגמולי הביטוח כנטען, שכן נגרמות להן הוצאות רבות בגין תפעול העיקולים והטיפול בכספים המעוקלים; (2) באשר למקרים של מבוטח שאירע לו מקרה ביטוחי, בגינו הוגשה על ידו תביעה שהתקבלה על ידי ערכאה שיפוטית (קרי, מבוטח האוחז בידו פסק דין כנגד חברת הביטוח) - לא מתקיימת עילת תביעה אישית, שכן בית המשפט נעדר סמכות לברר תביעה זו ועל המבוטח לפנות לשם כך ללשכת ההוצאה לפועל; (3) באשר למקרים של מבוטח שאירע לו מקרה ביטוחי, בגינו הוגשה על ידו תביעה כנגד חברת הביטוח בה היה מבוטח ולאחר הגשת התביעה הצדדים ניהלו מו"מ אשר בסיומו נחתם הסכם פשרה – אין עילת תביעה אישית, ככל שבהסכמי הפשרה אין הוראות שיערוך, ואין לקרוא הוראה כזו לתוך ההסכם; (4) באשר למקרים בהם חותם המבוטח על כתב ויתור – הרי הוא מנוע להעלות

כנגד הנתבעות את הטענות שבבסיס בקשת האישור; (5) התביעה אינה מתאימה להתברר כתובענה ייצוגית.

5. ביום 1.2.2012 הוגשה תשובת התובעים הדוחה טענות אלה, בין היתר, מהנימוקים הבאים (כאמור, החלטת האישור מנתחת טענות אלה בהרחבה, ועל כן הפירוט המובא להלן הוא תמציתי מאד): (1) השאלה שמעלה בקשת האישור אינה מתאימה לדיון בלשכת ההוצאה לפועל; (2) היעדר הוראת שעון בהסכם פשרה בין חברת הביטוח למבוטח אין משמעו שהמבוטח אינו זכאי להפרשי הצמדה וריבית, בין לפי הוראת סעיף 28 לחוק חוזה ביטוח, תשמ"א-1981 (להלן: "**חוק חוזה ביטוח**"), ובין לפי **הלכת ביתרומצץ**; (3) באשר למבוטחים שחתמו על כתב ויתור - אין לפרש את הוויתור כאילו הוא כולל ויתור גם על תשלום הפירות שמפיקה המבטחת מהחזקת כספו של המבוטח.

6. בהחלטה מיום 12.12.2012 אישרתי את ניהול התובענה כייצוגית (לעיל ולהלן: "**החלטת האישור**"). בחודש אוגוסט 2013 פנו הצדדים להליך גישור בפני עו"ד ד"ר ליפא מאיר. ביום 14.10.2016 הוגשה הבקשה שלפניי, לאישור הסדר פשרה שכרתו הצדדים (להלן: "**הבקשה**" ו-"**הסדר הפשרה**", בהתאמה). ביום 2.11.2016 הוריתי לפעול לגבי הבקשה בהתאם להוראת סעיף 18(ג) לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו- 2006 ותקנה 12(ד) לתקנות תובענות ייצוגיות, תש"ע-2010. דהיינו, על פרסום הסדר הפשרה והבקשה לאישורו להתייחסויות הציבור ועל העברתו לעיון היועץ המשפטי לממשלה, המפקחת על הביטוח והממונה על הגנת הצרכן.

7. ביום 1.1.2017 הוגשה התנגדות להסדר מטעם תנועת האזרחים הותיקים לשיפור חיי האזרחים הותיקים בישראל (ע"ר 58/043106/2) (להלן: "**המתנגדת**"), אשר חזרה בה ביום 24.1.2017 והודיעה כי היא מבקשת למחוק את התנגדותה, לאחר שהחליטה כי הדרך הנכונה לפעול בה היא להעלות את השגותיה לפני היועץ המשפטי לממשלה.

8. ביום 15.1.2017 התקיים דיון אישור ראשון בבקשה, בנוכחות הצדדים בלבד (בא כוח המתנגדת הוזמן להשתתף בדיון אך בחר שלא לעשות כן). ביום 30.3.2017 (לאחר מספר בקשות ארכה שאושרו על ידי), הגישה באת כוח היועץ המשפטי לממשלה, עו"ד אורלי ברנע (להלן: "**באת כוח היועמ"ש**"), התנגדות להסדר הפשרה (להלן: "**התנגדות היועמ"ש**"). במסגרת התנגדות היועמ"ש נתבקש בית המשפט למנות בודק אשר יבחן את הסדר הפשרה, ובפרט, את הטענה כי עלות איתור חברי הקבוצה הזכאים עולה על התועלת שבהשבה פרטנית. זאת לאור העובדה כי הסדר הפשרה, כפי שיוצג ויוסבר להלן, יוצא מנקודת הנחה כי לא ניתן לאתר את הזכאים לפיצוי במשאבים סבירים, ומבוסס לכן על מנגנון של יידוע המבוטחים אודות אפשרותם לפנות בבקשה לקבלת פיצוי, ככל שהם נכללים על חברי הקבוצה.

9. ביום 22.5.2017 הגישו התובעים והנתבעות (כל קבוצה בנפרד) תגובה מפורטת להתנגדות היועמ"ש. ביום 28.5.2017 התקיים דיון אישור נוסף, בו לקחו חלק (מלבד באי כוח הצדדים) גם באת כוח היועמ"ש והמומחה, רו"ח בר-און. בסיומו של דיון זה הוריתי כדלהלן: "**הנתבעות יהיו רשאיות להגיש עד ליום 18.6.17 תצהירים המבהירים את טענתם לפיה לא ניתן "בלחיצת כפתור" לזהות את חברי הקבוצה הזכאים להחזר** [להלן: "**התצהירים המשלימים**"]. **ב"כ היועמ"ש תודיע עד ליום 25.6.17 האם התצהירים האמורים מספקים מבחינתה. לאחר שתינתן עמדת היועמ"ש תינתן החלטה בבקשה לאישור הסדר הפשרה**".

10. ביום 5.7.2017 הוגשו התצהירים המשלימים מטעם הנתבעות, בהתאם להחלטתי. ביום 12.7.2017 הוגשה תגובה מטעם באת כוח היועמ"ש, ולפיה "**אין בתצהירים שהוגשו בכדי לשנות מעמדת היועץ המשפטי לממשלה [...]**", וכי "**יש למנות בודק אשר יבחן את יכולתה של כל אחת מהנתבעות לאתר את חברי הקבוצה**".

11. בעקבות זאת, טרם היענות לעמדת היועמ"ש, הוריתי ביום 14.9.2017 על מינוי רו"ח יהודה אורבך כבודק לעניין הסדר הפשרה, תוך שקבעתי כך:

> **הבודק יבחן את השאלה האם מערכות המידע של הנתבעות, כולן או חלקן, מאפשרות לזהות את חברי הקבוצה הזכאים להחזר, כולם או חלקם, לחשב את סכום ההחזר, ולבצע השבה פרטנית לזכאים. הבודק מתבקש להעביר לבית המשפט את התייחסותו לשאלות המשנה הבאות:**
>
> **א. האם ניתן לאתר באופן ממוכן את חברי הקבוצה הזכאים להחזר, כולם או חלקם, באמצעות הנתונים המצויים במערכות המידע הממוחשבות של כל אחת מהנתבעות.**
>
> **ב. בהנחה שהתשובה על א' חיובית, האם יש סיבות להניח כי עלות האיתור, בשים לב לגובה המשוער של ההחזר הממוצע לזכאי, היא בלתי סבירה.**
>
> **ג. בהנחה שהתשובה על א' חיובית והתשובה על ב' שלילית, האם ניתן לחשב באופן ממוכן את גובה ההחזר לו זכאים חברי הקבוצה, כולם או חלקם, באמצעות הנתונים המצויים במערכות המידע הממוחשבות של כל אחת מהנתבעות, והאם יש סיבה להניח כי עלות החישוב האמור היא בלתי סבירה.**

12. דו"ח הבודק הוגש ביום 31.12.2017. מסקנות הבודק, בתמצית, הן כדלהלן:

> **מערכות המידע של הנתבעות מאפשרות לזהות, באמצעות שליפה ממוכנת, את "חברי הקבוצה הפוטנציאליים", קרי לבודד מתוך כלל התובעים בתקופה**

הנדונה את קבוצת התובעים שהתשלום לו היו זכאים עוכב ובתקופת העיכוב הוטל עליהם עיקול. קבוצה זו כוללת את "חברי הקבוצה הזכאים להחזר" (קדי תובעים שהתשלום עבורם עוכב עקב העיקול) וכן תובעים שהיה מוטל עליהם עיקול בפרק הזמן בו עוכב התשלום אבל סיבת העיכוב אינה העיקול. הפרדת "חברי הקבוצה הזכאים להחזר" מתוך "חברי הקבוצה הפוטנציאליים" צריכה, במידה ושולפים אותה, <u>להיבחן ידנית</u>. [...]

והיות שמשך הבדיקה הממוצעת הוערך בכשעתיים לתיק, הרי שעלות האיתור, של כלל "חברי הקבוצה הזכאים להחזר" ובשים לב לגובה התשלום המשוער של ההחזר הממוצע לזכאי, היא בלתי סבירה.

13. בעקבות זאת, הודיעה באת כוח היועמ"ש ביום 25.2.2018 כי **"מוצע להשאיר את ההכרעה ביחס להמלצת הבודק לשיקול דעת בית המשפט"**.

<u>ב. עיקרי הסדר הפשרה</u>

14. להלן עיקרי הסדר הפשרה אליו הגיעו הצדדים שלפנינו. מובהר כי האמור לעיל הוא תיאור לא ממצה של הסדר הפשרה, וכי בכל מקרה של סתירה בין התיאור שיובא להלן לבין נוסח הסדר הפשרה, יגבר נוסח הסדר הפשרה (אלא אם מהקשר הדברים עולה כוונה אחרת).

15. <u>הגדרת הקבוצה</u> – חברי הקבוצה הוגדרו בהסדר הפשרה (סעיף 5 להסדר) כ- **"כל אותם זכאים (קרי, מבוטחים וניזוקים) אשר תגמולי הביטוח שולמו להם על ידי אחת מחברות הביטוח המשיבות לאחר ה-1.6.2008, ואשר זכותם לתשלום עוכבה בגין עיקול שהוטל על הנכס או בשל צווים אחרים"**. הובהר, כי סיומה של התקופה הוא ביום שבו פסק הדין המאשר את הסדר הפשרה יהפוך לחלוט.

הטעם לכך שהתקופה מתחילה ביום 1.6.2008 (שלוש שנים לפני מועד הגשת בקשת האישור), נעוץ בהוראת סעיף 31 לחוק חוזה ביטוח הקובעת כי **"תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח היא שלוש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח** [...]". דיון בהוראה זו והשלכתה על ענייננו ראו בסעיפים 28-31 להחלטת האישור.

16. <u>עילות התביעה</u> – עילת התביעה, כפי שהוגדרה במסגרת החלטת האישור היא **"זכותם של חברי הקבוצה לקבלת הפרשי הצמדה וריבית המייצגים את טובת ההנאה שהפיקו חברות הביטוח המשיבות בתקופת העיכוב בשל העיקול, וזאת בין אם מכוח סעיף 1 לחוק עשיית עושר ובלא במשפט, ובין אם מכוח סעיף 28(א) לחוק חוזה הביטוח"**.

17. **<u>התחייבויות המשיבה</u>** – הסדר הפשרה שגובש כולל שני נדבכים: פיצוי בגין העבר, והסדרה עתידית של הסוגיה, כמפורט להלן:

<u>פיצוי בגין העבר</u>

18. מאחר שלא ניתן לאתר "בלחיצת כפתור" את הציבור הנמנה עם חברי הקבוצה (ראו פסקאות 8 - 13 לעיל); ומאחר שסכומי הפיצוי האישיים נמוכים יחסית, באופן שמקים חשש כי עלויות האיתור, חישוב הנזק הפרטני והשבת הכספים עלולות לעלות על סכומי הפיצוי האישיים, מנגנון הפיצוי מבוסס על יידוע הזכאים הפוטנציאליים בדבר אפשרותם לפנות לקבלת פיצוי (כמפורט להלן), ולא על פיצוי "אוטומטי" המבוצע ללא צורך בפניה של חבר הקבוצה (אשר בנסיבות רגילות, מהווה את האופציה המועדפת, אליה יש לחתור).

19. על פי ההסדר, מבוטח של אחת מהנתבעות הסבור כי הוא נמנה עם חברי הקבוצה מוזמן לפנות לנתבעת הרלוונטית לצורך בירור זכאותו לקבלת פיצוי. ההזמנה לבצע פנייה כאמור תעשה באמצעות שתי הדרכים הבאות (סעיף 7 להסדר הפשרה):

(1) פרסום פומבי במסגרת הפרסומים הנדרשים על פי דין (וראה פסקה 36 להלן).

(2) פסקה מודגשת שתתווסף לאחד מסוגי המסמכים המפורטים להלן, לפי בחירתה של כל נתבעת (להלן: "**פסקת ההזמנה**"): רשימת הביטוח בביטוחי רכב ודירה המופקות למבוטחים; מכתב אחר הנשלח למבוטחים בביטוחי רכב ודירה במסגרת הליך החיתום או החידוש; מכתב הנשלח למבוטחים בביטוח רכב ודירה בהתאם לחוזר ביטוח 2014-1-6 "חידוש תוזה ביטוח"; או במכתב השנתי הנשלח במסגרת ביטוחי הבריאות (להלן: "**הדיווחים**") (כל אחת מהנתבעות תצטרך להודיע בדרך אחת בלבד, לפי בחירתה. נוסח הפסקה ודרך הדגשתה צורפו כנספח ט' להסדר).

פסקת ההזמנה תתווסף לדיווחים שיישלחו במשך תקופה של שישה חודשים, שתחילתה 45 ימים לאחר שפסק דין זה יהפוך חלוט.

20. חבר קבוצה שיהיה מעוניין בקבלת פיצוי (להלן: "**המעוניין**"), יוכל לפנות לנתבעת הרלוונטית (דהיינו חברת הביטוח בה בוטח) בפקס' או בדוא"ל על מנת שתבצע בדיקת זכאות פרטנית בעניינו, אשר תבחן האם יש להוסיף לתגמולי הביטוח ששולמו לו, סכום שערוך נוסף (להלן: "**בדיקת זכאות**"). על הפנייה להתקבל אצל הנתבעת הרלוונטית בתוך פרק זמן של עד 60 יום מיום שפסק דין זה יהפוך חלוט, או מיום משלוח הדיווח, לפי המאוחר. על המעוניין לצרף לפנייתו מסמכים התומכים את טענתו כי הוא זכאי לביצוע בדיקת זכאות, כמפורט בסעיף 8 להסדר. תוצאות הבדיקה יועברו אליו עד 60 יום מהמועד שבו התקבלה פנייתו.

21. **ככל שתוצאת הבדיקה תהיה חיובית** - יקבל המעוניין את סכום התוספת צמוד ונושא ריבית כדין מיום הזכאות המקורי לתשלום (המועד שבו היה המבוטח זכאי לתשלום התגמולים לשיטת המבטחת אילולא הוטל העיקול), ועד יום התשלום בפועל. זאת, תוך 14 יום לאחר השלמת הבדיקה. התשלום יבוצע באמצעות המחאה או בהעברה בנקאית לפי שיקול דעת הנתבעות. **ככל שתוצאת הבדיקה תהיה שלילית** – תימסר הודעה למעוניין, שתציין כי באפשרותו לערער על ההחלטה בתוך 14 יום בפני רו"ח בר-און. ככל שיוגש ערעור כאמור – ימסור רו"ח בר-און למעוניין ולנתבעת הרלוונטית את החלטתו בתוך 7 ימים, והיא תהיה סופית ומחייבת (רו"ח בר-און יוכל לבקש ארכה מבית המשפט להגשת החלטתו כאמור). ככל שייקבע כי המעוניין זכאי לתוספת תשלום, יועבר התשלום בתוך 30 ימים. הוסכם כי לא תשמע כל טענה נגד רו"ח בר און בשל הכרעתו למעט אם נהג ברשלנות רבתי או בזדון. אם בבדיקת הזכאות יתברר כי סכום הפיצוי נמוך מ-20 ש"ח, אזי סכום זה לא ישולם לחבר הקבוצה, אלא יישאר חלק מסכום הפיצוי הכולל.

22. הוסכם בין הצדדים כי סכום הפיצוי הכולל יעמוד על סך של 13,801,536 ש"ח (להלן: "**סכום ההטבה**"). זאת, על פי החלוקה הבאה בין הנתבעות:

הנתבעת 2	2,560,476
הנתבעת 3	2,756,399
הנתבעת 4	1,863,622
הנתבעת 5	1,444,524
הנתבעת 6	2,507,949
הנתבעת 8	812,019
הנתבעת 9	1,856,547

סכומים אלו ישוערכו ממועד תחימת הסכם הפשרה ועד למועד תשלומם בפועל בהתאם למנגנון הקבוע בסעיף 16 של הסדר הפשרה, דהיינו בהתאם לריבית התעריפית המרבית אותה ניתן היה לקבל בבנק לאומי לישראל בע"מ על פקדון קצר מועד (פק"מ) לשישה חודשים בסכום הנקוב לעיל ביחס לכל אחת מהנתבעות.

23. יובהר, כי הצדדים הגיעו לסכומים הנ"ל באופן הבא: במסגרת הגישור מונה בודק מטעם המגשר (רואה החשבון דני בר-און ממשרד דלויט. להלן: "**המומחה**"), במטרה לקבוע את היקף תגמולי הביטוח שעוכבו מחמת מניעה חוקית. המומחה ביצע בדיקה מדגמית אצל הנתבעת 4 ביחס

לתקופה של שנה אחת, בענף הביטוח הכללי (ביטוח אלמנטרי). יוער, כי בדיקה זו לבדה הצריכה מאות שעות עבודה (שבעלותן נשאו הנתבעות), וארכה חודשים רבים. הנתבעת 4 נבחרה על ידי המומחה משום ששמירת הנתונים אצלה הקלה באופן יחסי על ביצוע הבדיקה. נוסף על הבדיקות שערך המומחה (ביחס לחלק הארי של התביעה), ביצעה גם הנתבעת 4 עצמה בדיקות (ביחס לחלק קטן מן התביעות, המתייחס לביטוח חיים "ריסק" ולביטוחי בריאות, שלא נבדקו על ידי המומחה). היקפי הפיצוי שעל כל נתבעת לשלם חושבו באופן יחסי, על בסיס נתח השוק של כל אחת מן הנתבעות, ביחס לנתבעת 4.

24. הוסכם כי יתרת הכספים מתוך סכום ההטבה שלא ישולמו בדרך של פיצוי אישי ייתרמו למטרות ציבוריות ראויות. לאור הוראות סעיף 27(א) לחוק תובענות ייצוגיות יש לשנות הסכמה זו ולקבוע כי הכספים יועברו לקרן לניהול וחלוקת כספים שנפסקו כסעד. הכספים ייועדו על ידי הקרן לסיוע לחייבים נגדם ננקטו הליכי הוצאה לפועל.

<u>הסדרה ושינוי התנהגות עתידי</u>

25. לגבי העתיד, הוסכם (בסעיף 23 להסדר) כי ביחס לתגמולי ביטוח אשר העברתם תעוכב בגין עיקול שהוטל או מחמת צווי כינוס או זכויות כלשהן של צדדים שלישיים, יהיו הנתבעות רשאיות לפעול באחת מן הדרכים הבאות (אשר יישומן יחל בתוך תקופה של 30 ימים מהמועד בו פסק דין זה ייעשה חלוט):

(1) העברת הכספים למבוטחים לאחר הסרת העיקול, בתוספת הצמדה וריבית כדין מיום שנמסרו למבטח המידע והמסמכים הדרושים לבירור חבותו בהתאם להוראות חוק חוזה ביטוח.

(2) פעולה בהתאם להוראות שנקבעו **בהלכת ביתרומע**.

(3) תשלום תגמולי ביטוח בצירוף תשואה בגין תקופת העיכוב, אשר – **"תהא מחושבת בהתאם למסלול השקעה אשר פרטיו מצורפים כנספח י' להסדר זה או בכל מסלול השקעה אחר, ובלבד שאינו סותר את הוראות הדין"**.

במהלך הדיונים בתיק הבהיר בית המשפט לצדדים כי המסלול השלישי האמור (תשלום תשואה על פי מסלול ההשקעה שפרטיו פורטו בנספח י' להסדר הפשרה) אינו עומד בתנאים שנקבעו בהלכת **ביתרומע**, וכי אין אפשרות לאשר אותו. לפיכך, אין לראות באישור הסדר הפשרה משום אישור למי מהנתבעות (או לכל גורם אחר) לפעול בהתאם לחלופה זו. המשמעות המעשית היא שעל הנתבעות לבחור בין חלופה (1) לבין חלופה (2) בהתנהלותן מעתה ואילך.

26. הובהר (בסעיף 24 להסדר הפשרה) כי האמור לעיל לא יחול על תשלום תגמולי ביטוח מכוח פוליסות אשר לגביהן קיים מנגנון תשואה/שיערוך מוסכם בפוליסה (וראו בעניין זה גם סעיפים 37-39 להחלטת האישור).

27. עוד הובהר (סעיף 25 להסדר הפשרה), כי הנתבעות יפעלו כאמור כל עוד החקיקה או ההלכה הפסוקה או הנחיות הפיקוח על הביטוח לא יקבעו התנהלות אחרת בכל הנוגע לכספים מעוקלים בידי מתזיק; כאשר אם תשתנה ההלכה או ההסדרים החוקיים, יפעלו הנתבעות לפיהם.

28. **ויתור ומעשה בית דין** – סעיפים 35-36 להסדר הפשרה (שכותרתם "**ויתור, סילוק ומעשה בית דין**") קובעים כך:

> **העילות והסעדים שלגביהם אישורו של הסדר הפשרה יהווה מעשה בי דין כלפי חברי הקבוצה כהגדרתם לעיל, הם כלל העילות והסעדים אשר נכללו מלכתחילה בתובענה ובכתב התביעה המתוקן, כאשר תקופת התביעה מוארכת מיום הגשת התביעה ועד ליום אישור הסכם פשרה זה בפסק דין חלוט.**
> **הצדדים מבקשים במסגרת אישור הסכם פשרה זה לתקן את כתב התביעה ובקשת האישור בהתאמה.**
>
> **בנוסף, מוותרים התובעים, בא כוחם, וכל חבר בקבוצה שפרישתו לא אושרה באופן סופי מלא ומוחלט על כל תביעה ו/או טענה ו/או דרישה ו/או זכות, מכל מין ו/או סוג הנוגעות לענייני התובענה ועל כל הליך משפטי ו/או מעין משפטי ו/או הליך מינהלי ו/או אחר הנובע מן המעשים והמחדלים הנטענים בכל כתבי בי הדין שהוגשו במסגרת בקשת האישור ובתביעה כהגדרתה לעיל, בין אם הם ידועים כיום ובין שייוודעו בעתיד, כלפי המשיבות וכל תאגיד שבשליטתן, במישרין או בעקיפין, וכל תאגיד השולט בהן לרבות כל נושאי המשרה בהם.**

בהמשך לבקשת הצדדים, אני מאשר את הארכת תקופת התביעה מיום הגשת התביעה עד למועד מתן פסק דין זה.

29. **המלצה לעניין גמול ושכר טרחה** – הסדר הפשרה כולל המלצה מוסכמת בעניין תשלום גמול לתובעים ושכר טרחה לבא כוחם. הצדדים הסכימו על תשלום סך כולל של 242,810 ש"ח כגמול מיוחד לתובעים, בהתאם לחלוקה הבאה:

הנזק המשלם	היכאי	סכום
הנתבעת 2	תובע 2	46,089
הנתבעת 3 [לרבות הנתבעת 7]	תובע 3 [לרבות תובע 7]	49,615
הנתבעת 4	תובע 4	33,545
הנתבעת 5	תובע 5	23,851
הנתבעת 6	תובע 6	41,677
הנתבעת 8	תובע 8	14,616
הנתבעת 9	תובע 9	33,417

[**הערה**: הנתבעת 7 מוזגה לתוך הנתבעת 3].

כמו כן הוסכם, על תשלום שכר טרחה של 2,576,053.85 ש"ח בתוספת מע"מ, לבא כוח התובעים, בהתאם לחלוקה הבאה:

הנזק המשלם	סכום
הנתבעת 2	576,667
הנתבעת 3 [לרבות הנתבעת 7]	602,273
הנתבעת 4	407,201
הנתבעת 5	299,466
הנתבעת 6	523,281
הנתבעת 8	183,516
הנתבעת 9	419,579

30. עוד הוסכם (סעיף 30 להסדר הפשרה) כי לשכר הטרחה ולגמול תתווסף ריבית בשיעור הריבית התעריפית המרבית לפי ריבית הפק"מ הנוהגת בבנק לאומי לישראל בע"מ , ממועד החתימה על הסדר הפשרה ועד מועד התשלום בפועל.

ג. אישור הסדר הפשרה

31. הסדר הפשרה שלפניי מהווה לשיטתי הסדר "**ראוי הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה**". זאת, בהתבסס על השיקולים הבאים:

(1) **ההסדר הולם את סיכויי התובענה ומשרת את עניינם של חברי הקבוצה** –

כפי שציינתי בהחלטת האישור, התובענה שלפני מעוררת שאלה מרכזית אחת – האם מוטלת על חברת ביטוח, מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט, חובה לשלם הפרשי הצמדה וריבית המייצגים את טובת ההנאה שהפיקה חברת הביטוח מהקפאת הכספים בתקופת העיכוב בשל עיקול. עוד ציינתי, כי אין מדובר בסוגיה חדשה במסגרת דיני עשיית עושר ולא במשפט, שכן השאלה העקרונית בה עסקינן - זכותו של נושה לקבל הפרשי הצמדה וריבית בגין התקופה בה היה החייב מנוע מלבצע תשלום בשל עיקול - נידונה והכרעה על ידי הנשיא ברק ב**הלכת ביתרומעץ**, המהווה תקדים מחייב, בעל תחולה ישירה על המקרה שלפני. מעבר לכך, גם מבחינת שיקולי המדיניות, הבעתי דעתי כי ראוי שלא לאפשר לחייב החוזי ליהנות מהתנאה שבדחיית התשלום בשל העיקול, שכן הדבר עלול להעניק לו תמריץ נפסד בהמשך התקיימותו של העיקול.

לאור זאת, אשרתי בזמנו את ניהול התובענה כייצוגית, תוך שציינתי כי "**התובענה שלפני נראית בעיני פשוטה, ובמידה רבה מתבקשת מהלכת ביתרומעץ**" (סעיף 48 להחלטת האישור), וכי "**קיימת אפשרות סבירה, ואף הרבה למעלה מכך, כי התובענה תוכרע לטובת הקבוצה**" (סעיף 15 להחלטת האישור).

הטענות השונות שהועלו בהקשר זה על ידי באי כוח חברות הביטוח הוצגו ונותחו על ידי בהרחבה במסגרת החלטת האישור, והמעוניין להעמיק מופנה לעיין שם.

הסדר הפשרה שגיבשו הצדדים עולה בקנה אחד עם הערכת סיכויי התובענה, כפי שבאה כאמור לידי ביטוי במסגרת החלטת האישור: הוא מהווה (בהסתמך על הבדיקות שפורטו לעיל) 100% מסכום החשיפה המקסימלי הנומינלי בהתאם להחלטת האישור, ולמיטב הערכת הצדדיסהוא עולה על 80% מסכום הפיצוי המשוערך בהתאם לחוק פסיקת ריבית והצמדה.

בנוסף, הוא עתיד לאפשר מתן פיצוי מיידי, תחת המשך ניהול ההליכים על פני תקופת זמן נוספת, שמשכה אינו ידוע בוודאות (בהינתן העובדה (המצערת) שהתובענה שלפני תחילתה עוד בשנת 2011 – מדובר ביתרון משמעותי). מנגנון ההסדר שגובש, לפיו על מי שניזוק לבצע פנייה לנתבעות – הוא בגדר הרע במיעוטו, בהתחשב בנסיבות כפי שפורטו לעיל.

לאור כל זאת, סבורני כי אימוץ ההסדר משרת את עניינים של חברי הקבוצה.

(2) **התנגדויות היועמ"ש זכו למענה** – באת כוח היועמ"ש הביעה כאמור התנגדות להסדר בשלב הראשוני, ואולם השגותיה נבדקו ונבחנו על ידי הבודק, וקיבלו מענה. חברי הקבוצה לא הגישו התנגדויות להסדר (מלבד התנגדות אחת, שהוגשה ונמשכה חזרה, כאמור לעיל)

32. על רקע כל אלה, הגעתי למסקנה יש מקום לאשר את הסדר הפשרה כמבוקש, ולתת לו תוקף של פסק דין.

ד. מינוי בודק

33. כאמור בפסקה 11 לעיל, בתיק זה מונה בודק לצורך בדיקת סוגיה ממוקדת: יכולתן של הנתבעות לאתר את חברי הקבוצה הזכאים לפיצוי, והערכת המשאבים הכרוכים בכך. לא מצאתי כי נדרש למנות בודק לצורך בדיקת סוגיות נוספות. השאלה האם הסדר הפשרה הוא סביר נגזרת בנסיבות העניין מהערכת סיכויי התובענה – עניין משפטי הנמצא בלב מומחיותו של בית המשפט, ועל כן לא מצאתי כי קיים לגביו יתרון במינוי בודק.

בהזדמנות זו אבקש להודות לבודק, רו"ח יהודה אורבך, על חוות דעתו המקיפה, היסודית ומאירת העיניים, אשר הוכנה בלוח זמנים קצר בשים לב למורכבות המשימה.

ה. גמול לתובע המייצג ושכר טרחה לבאי כוחו

34. שכר הטרחה עליו הסכימו הצדדים הוא בשיעור נכבד (כ-2.5 מלש"ח), אולם בהתחשב בהיקף העבודה שהושקעה בתיק על ידי בא הכוח המייצג במשך התקופה הארוכה שבה התיק מתנהל (קרוב לכ-7 שנים, למרבה הצער), סבור אני כי יש מקום לאשר שכר טרחה זה. ויובהר: שכר הטרחה הוא בשיעור של כ-18% מהפיצוי לקבוצה בגין תקופת העבר (13,801,536), ואולם בהתחשב בכך שהתועלת הטמונה בהסדר מגולמת לא רק במימד הפיצוי בגין העבר, אלא גם בהסדרה העתידית, הרי ששיעור שכר הטרחה מתוך ההטבה שהושגה לקבוצה הוא למעשה נמוך יותר. בסך הכול שיעור שכר הטרחה הוא סביר ועולה בקנה אחד עם המקובל. מטעמים דומים מוצא אני לנכון לאשר גם את שיעור הגמול עליו הסכימו הצדדים (242,810 ש"ח).

ג. סוף דבר

35. לאור האמור, הריני מאשר את הסדרי הפשרה, בהתאם למפורט בפסק דין זה.

36. הצדדים יפרסמו, על חשבון הנתבעות, הודעות בדבר אישור הסדר הפשרה בהתאם לסעיף 25(א)(4) לחוק תובענות ייצוגיות בשניים מארבעת העיתונים היומיים הנפוצים בישראל ובאחד מן העיתונים הכלכליים הנפוצים. גודל הפרסום יעלה בלפחות 33% על הקבוע בתקנות הגנת הצרכן (האותיות בחוזה אחיד ובתנאי הכלול במידע אחר המיועד לצרכן), תשנ"ה-1995. נוסח ההודעה יהיה על פי הנוסח שצורף כנספח ג' להסדר הפשרה, בכפוף לשינויים המפורטים להלן:

(1) כותרת ההודעה תשונה לנוסח הבא: "**הודעה בדבר אישור הסדר פשרה בתובענה ייצוגית נגד חברות ביטוח, בעניין תשלום תגמולי ביטוח ללא ריבית והצמדה, במקרה של עיכוב מחמת עיקול**".

(2) בפסקה הראשונה, במקום "בתל אביב יפו" יירשם: מרכז בלוד".

(3) בפסקה השנייה, לאחר המילה "לפיה" תימחק המילה "הנתבעת", ובמקום זה יירשם: "כאשר הנתבעות". לאחר המילים "תגמולים אלו" יופיע פסיק, ואחריו "וכאשר" (במקום "כאשר").

(4) בפסקה הממוספרת 3 – הפסקה השלישית, המתחילה במילים "לחילופין לאמור לעיל..." ומסתיימת במילים "ובלבד שאינו סותר את הוראות הדין" ימחקו.

(5) לפסקה הממוספרת 6, יתווסף בתחילתה הנוסח הבא: "הוסכם כי הנתבעות ישלמו פיצוי כולל בגין העבר בסך של 13,801,536 ש"ח, על פי חלוקה פנימית ביניהן, כמפורט בהסדר הפשרה. לאור קושי הקיים באיתור הזכאים, הוסכם כי", ולאחר מכן תמשיך הפסקה כסדרה.

(6) לאחר פסקה 6 תתווסף פסקה חדשה, שנוסחה: "הנתבעות יידעו את חברי הקבוצה אודות אפשרותם לפנות בבקשה לפיצוי באמצעות הודעה אשר"; ולאחר מכן יופיע הנוסח המופיע בפסקה 7 להודעה, החל מן המילים "תצורף" ועד תום הפסקה (וזאת במקום הופעתו בפסקה 7).

(7) בפסקה 7, במקום "בתוך 60 יום מיום שפסק הדין המאשר את הסכם הפשרה יהיה חלוט, או בתוך 60 יום מיום משלוח הודעה למבוטחים על ידי הנתבעות על הסדר פשרה זה", יירשם "עד ליום [המועד הנכון לפי הסדר הפשרה]".

(8) בפסקה 10, במקום "יתנרומנה הנתבעות את סכומי ההטבה" יירשם: "יעבירו הנתבעות את הסכומים"; במקום "כמפורט בהסדר הפשרה" יירשם: "לקרן לניהול וחלוקת כספים שנפסקו כסעד, והם ייועדו לסיוע לחייבים נגדם ננקטו הליכי הוצאה לפועל".

(9) בפסקה 12, לאחר המילים "הסדר הפשרה" יתווסף: "ופסק הדין המאשר אותו", בכל שלושת המופעים.

(10) לאחר פסקה 12 תתווסף פסקה חדשה שנוסחה: "הנוסח המלא של הסדר הפשרה, הבקשה לאישורו, ופסק הדין המאשר זמינים לעיון והורדה באתר הבית של כל אחת מן הנתבעות, תחת הכותרת: "הסדר פשרה בתובענה ייצוגית בעניין תשלום תגמולי ביטוח ללא ריבית והצמדה, במקרים של עיכוב מחמת עיקול".

(11) בפסקה 13, המילה "תוכן" תוחלף במילה "נוסח". המילה "פרופ'" – תימחק.

37. הנתבעות ידאגו להציב באתר הבית שלהן הפניה כאמור בסעיף 36(10) לעיל.

38. הגמול לתובעים ישולם בתוך 30 יום ממועד מתן פסק דין זה. מחצית משכר הטרחה תשולם תוך 30 יום ממועד מתן פסק דין זה, והיתרה לאחר שתינתן החלטה בדבר השלמת ביצוע הסדר הפשרה.

39. כל אחת מן הנתבעות תמסור עד ליום 30.11.2018 הודעה מגובה בתצהיר גורם מתאים מטעמה, אשר תפרט את מספר הפניות שקיבלה, את תוצאות הבירור בעניינן ואת המועד הסופי לפניות בעניינה.

40. המזכירות תעביר פסק דין זה למנהל בתי המשפט לשם רישומו בפנקס התובענות הייצוגיות.

תז"פ: 3.12.18.

ניתן היום, י"ג ניסן תשע"ח, 29 מרץ 2018, בהעדר הצדדים.

יצחק גרוסקופף, שופט

1